

Vad står det egentligen här ovanför? Står det JIS-nytt eller JIS-nytt? Av brev mm har vi förstått att många läser mittbokstaven som ett stort I (i). Medlemsbladet sorteras in under JIS.

Detta måste vi göra någonting åt. Det finns två alternativ:

- behålla namnet men ändra logotypen
- hitta ett helt nytt namn på vårt medlemsblad

Alla våra läsare inbjuds härmed att komma med förslag.

Red

Om ett barmorskekontrakt

Oscar Löding återkommer här med nya forskningsresultat från Västjämtland. Den här gången handlar det om en barmorska och hennes anställningsvillkor vid mitten av 1800-talet.

Först något om barmorskeyrket.

Yrket är mycket gammalt. Redan i 2:a Mosebok talas om "hjälpkvinnor" till barnaföderskor. I vårt land har vi tidigt hört talas om "jordegummor".

Ansatser till att få ordning på förlossningsvården i Sverige gjordes vid mitten av 1600-talet. Det första barmorskereglementet tillkom 1711. I reglementet stadgades att den som ville bli barmorska skulle "praktisera" i två år hos erfaren barmorska och sedan genomgå examination av Collegium Medicum. Efter att ha svurit barmorskeeden blev hon sedan förklarad "edsvuren barmorska". Barmorskeeden avskaffades först 1887.

Reglementen och utbildningen ändrades rätt snart och från mitten av 1700-talet skulle utbildningen

ske vid sjukhus. Enl. 1819 års reglemente fick utbildning endast ges vid särskilda barmorskelaäroanstalter. Sådana anstalter fanns i Stockholm, Göteborg och Lund.

För vår huvudperson var det 1840 års barmorskereglemente som gällde. Detta reglemente innehöll för första gången också regler om ersättning mm. Ett särskilt formulär för kontrakt mellan barmorska och församling utarbetades. Utbildningen omfattade nu 9 månader, fördelade på två teoretiska 3-månadersperioder med en mellanliggande praktikperiod.

Vid Allmänna Barnbördshuset i Stockholm, där Helena Mahlberg utbildades, fanns ett antal (12?) friplatser. Vid dessa friplatser betalade staten underhåll till eleverna.

1856 kom ett nytt barmorskereglemente och det är säkert det som Helena åberopar då hon vill återvända till Kall. 1856 års reglemente stod sig ända in på 1900-talet.

Svenska Barmorskeförbundet bildades 1886 och Jämtlandsföreningen 1888. 100 år i år. GRATIS.

Red.

Kontrakt

Emellan Kalls församling och Helena Mahlberg vid Huså såsom blifvande Barnmorska är följande kontrakt uppgjort, nemligen:

Barnmorskan antages i församlingens tjänst mot erhållande af en kappe Korn af hvarje Bonde, hemmansegare och ståndsperson och en half kappe Korn af hvarje Torpare såväl vid Kopparverket som i Socknen.

Då hennes biträde påkallas skall hon kostnadsfritt skjutsas fram och åter samt njuta kostnadsfritt underhåll under vistelse på stället.

- a/ För sina biträden skall hon hafva särskild ersättning, nemligen för en förlossning vare sig långsam eller hastig, naturlig eller konstig,
Af Torpare eller fattig hemmansegare	8 sk Banco
Af en vanlig hemmansegare dubbelt eller	16 " "
Af en förmögen bonde eller ståndsperson, fyradubbelt emot en Torpare	32 " "
- b/ Då barnmorskans biträde påkallas utom tillfälle af förlossning, skall hon i betalning erhålla:
- 1) För en åderlåtning eller sättning af blodigel 2 " "
 - 2) För ett lavement eller en katheriering, minst 4 " "
 - 3) För iordningsättande af utfallen eller eljest ur sitt läge rubbad lifmoder, minst 8 " "
 - 4) För uppsättande eller uttagande af moderring, minst 4 " "
 - 5) För vården af blodstörtning eller annan åkomma utan förlossningsarbete, som fordrar långvarigare biträde, skall barnmorskan hafva för hvarje dag minst 6 " "

Dessa arfvoden äro bestämda för en torpare och en fattig hemmansbrukare. De beräknas dubbelt för vanlig hemmansegare, och fyrdubbelt för en förmögen bonde eller ståndsperson. Deremot stadgas för barnmorskan följande viten som skola afdragas af hennes lön och tillfalla församlingens fattige, nemligen:

- a/ om hon underlåter, vid bortgång från sitt hem, tillkännagifva hvar hon träffas: Lika med minsta förlossningsarvodet.
- b/ om hon utan giltiga hinder underlåter att på vederbörlig kallelse infinna sig hos sjuk: Dubbelt mot hvad hon genom inställelsen kunnat enligt taxan förtjäna.
- c/ om hon i otid öfvergifver barnsängsqvinnan olofvande (§ 22): Lika med dubbla förlåsningsarfvodet.
- d/ om hon underlåter att till barnaföderska medhafva lafvementspruta med krokigt rör och katheter: Lika med halft förlossningsarfvode.

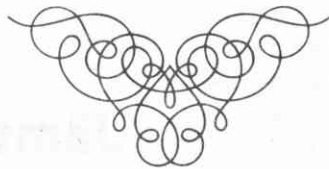
Detta kontrakt kan å ömse sidor uppsägas, då det upphör vid första fardag, sedan 3 månader efter uppsägningen tilländalupit.

Kall den 4 oktober 1846

På sockenmännens vägnar: Anders Svensson i Krok
Christian Ersson i Kones

På Kopparverkets vägnar: Nikl. Strandell

Helena Mahlberg

Vad hände sedan?

Med ledning av sockenstämmoprotokollet av den 16 februari 1851 finner vi att sockenmännen beslutar att återkräva de 208 Riksdalerna som kommunen, tillsammans med Kopparverket, utbetalat till Helena Mahlberg som bidrag till hennes utbildning.

Helena hade ju flyttat till Offerdal (Åflo) tillsammans med sin make, Bernhard Kindlund, som blivit disponent vid järnbruket i Rönnefors. Sockenmännen ansåg att hon därmed brutit avtalet.

Dessutom ansåg de att det var tvivelaktigt om det ånyo skulle gå att få en friplats vid Barnbördshuset i Stockholm för utbildning av en ny barnmorska.

Helena ville eller kunde inte gå med på någon återbetalning av denna för henne så stora summa. Sockenmännen räknade med att det skulle bli process.

Den 31 augusti 1851 utser de därför kyrkvaktare Jacob Persson i Back att sköta denna process. Om denna process verkligen blev av är okänt.

Men det är inte slut med detta.

Överraskande nog erhåller häradsdomaren Gunnar Jonsson i Krok ett brev från Helena Mahlberg, som han presenterar på sockenstämman den 8 mars 1857. Hon ställer frågan huruvida de åter ville antaga henne till barnmorska i socknen. Det ville sockenmännen och föreslog samma villkor som tidigare.

Men Helena, som visste att de saknade barnmorska i socknen, hade säkert fått information om ett nytt löneförslag genom att det omnämnts i ett förslag om att annonsera i Post- och Inrikes Tidningar. Dåvarande distriktsläkaren Strandberg hade utarbetat ett förslag om förbättrade lönefråner vilket sedan antogs av socken-

stämman. Det innebar att barnmorskan skulle få 200 Riksdaler i årslön, varav Kopparverket skulle bidra med hälften. Avgifterna vid varje särskild tjänsteförättning skulle också fördubblas mot vad det förra avtalet upptog. Viten vid försummelse i tjänsten kvarstod dock som tidigare.

Dessutom skulle hon ha fri bostad om ett rum och kök samt fri vedbrand. Utöver detta föreskrevs att bostaden skulle vara belägen intill allmän väg. Vidare skulle hon ha $\frac{1}{2}$ - 2 kappar korn av de som utnyttjade hennes tjänster. Mängden var beroende av om de var torpare, bönder eller ståndspersoner. Fri skjuts fram och åter av de som påkallade hennes hjälp.

Ett annat förslag gick ut på att de som ev. inte anlidade henne vid förlossningar och annat också skulle betala resp. avgifter. Detta för att ingen av kostnadsskäl skulle avstå från att påkalla hennes assistans. Man ville främja hygien och motverka ev. följdsjukdomar.

Den 31 oktober 1858 är Helena åter i tjänst i Kall men ingenting sägs om var hon då är bosatt.

Läs vidare om henne på sid 20 i "Af Jemteland är intet att giöra" På sid 21 i samma skrift framgår att bruket i slutet av 1850-talet också anställt barnmorskan Johanna Bovall. Kanske hade man två barnmorskor i socknen eftersom antalet födda var stort.

Oscar Löding

Som en fotnot till artikeln om Helena Mahlberg skriver Oscar:

På sockenstämman den 12 april 1840 beslöts antaga en barnmorska som hette Lisa Anderdotter Crysén. Lönen skulle vara en kappe korn per hembesök och det föreskrevs att hon skulle placeras mitt i

pastoratet. "Såvida övriga socknar jämte Kopparverket därtill voro eniga".

Hur det blev med den anställningen vet jag inte men den 27 maj 1852 gifter sig barnmorskan Lisa Andersdotter Krysii med en bror till min farfarsfarfar i Piteå lf. Att

det handlar om samma person är jag ganska säker på eftersom denna Lisa Andersdotter Krysii uppges vara född i Undersåkers lappförsamling 1816. Den stackars barnmorskan fick två dödfödda barn 1853 resp 1854 samt en dotter 1856. Lisa dog den 16 augusti 1862.

Lisa Andersdotter Krysii är den enda jämtlandsanknytning jag har hittat i min släkt.

Tala om sammanträffanden.

Kjell Risberg

Jämtländska båtsmän

Av naturliga skäl har vi inte haft så många båtsmän i vårt län. Irma Ridbäck har dock i olika årgångar av "Västernorrälänningen" hittat en del båtsmän som uppges vara födda i Jämtland. Här kommer de:

BÅTSMAN I RESELE 1687-1887

(Utdrag ur Harry Mohlund artikel i "Västernorrälänningen" 1987, s 31-42)

Rote nr 110 i Resele "Stjärna"

Sven Hansson Stjärna

Född i Bergs socken Jämtland den 14 januari 1784. Antagen den 18 april 1810. Avsked den 30 juni 1820. Död den 8 maj 1838. Roten valant till 1823. Gift med Sara Mikaelsson f 1784 i Resele.

NÅGRA BÅTSMÄN I RAMSELE 1687-1887, födda i Jämtland

(Utdrag ur artikel av Harry Mohlund
i "Västernorränningen 1984")

Här förtecknas endast de båtsmän som i Mohlunds artikel har angetts som födda i Jämtland. Då är texten en avskrift av Mohlunds text

Rote nr 117 i Ramsele "Enfalldig"

Påhl Andersson Enfalldig

Född 1757 i Jämtland. Antagen som båtsman den 2 mars 1798. Död den 19 januari 1809 i Stockholm.

Rote nr 119 i Ramsele "Färdig"

Lars Olofsson Färdig

Född i Jämtland 1730. Antagen som båtsman 1761. Får avsked 1780 som gammal och sjuklig. Har före 1774 tillnamnet Rahm. Gift med Märta Pärsson, f 31 oktober 1715.

Olof Larsson Färdig

Född i Oviken, Jämtland, 1759. Antagen till båtsman 1783. Får avsked som oduglig vid monstringen den 27 maj 1795. Roten vakant till 1802. Gift den 27 november 1785 med Catharina Ersson från Rosta, Sollefteå, f 6 oktober 1743.

Rote nr 120 i Ramsele "Lampa"

Olof Jonsson Hoffman

Född i Jämtland 1725. Antagen som fördubbling 1743. Överford till ordinarie den 1 februari 1744. Klagar på sina rotebönder, han säger att de väl byggt honom ett torp, men detta är så avlägset beläget att han får 1 1/2 mil till kyrkan, dessutom måste han i sådant fall gå över en sjö. Rätten ansåg sig dock icke kunna döma i denna sak.

Eric Ersson Gärding

Född i Ström, Jämtland 9 december 1774. Antagen som båtsman 9 januari 1798. Får avsked 1835 och anmäldes till "gratialis". Gift 7 maj 1815 med Brita Persdotter, f 1786 i Vallens by, Ramsele.

Rote nr 126 i Fjällsjö "Kringberg"

Per Zakrisson Kringberg

Född 1798 i Ström sn Jämtland. Antagen som båtsman 5 april 1830. Död 1861. Gift den 16 juli 1830 med Clara Sophia Hagman, f 7 september 1810 i Stockholm.

Rote nr 127 i Fjällsjö "Ripa"

Jöran Andersson Öhrn

Född i Jämtland 1710. Antagen som båtsman 1730. Död den 11 juli 1742. Gift med Märta Ersson se Gb E I b:136.

Erik Jakobsson Ripa

Född 1772 i Siljeåsen, Ströms församling, Jämtland. Antagen ordinarie båtsman 21 januari 1800. Får avsked 9 april 1802. Död den 9 april 1847. Gift den 5 augusti 1798 med Ingrid Israelsdotter från Tåsjö by, f 1776.

oo

Det är intressant att studera födelseorten för en del av båtsmännen. Hur upplevde man sin situation som båtsman, och senare i en del fall torpare, i Ramsele, om man var född i t ex Kristianstad, Stockholm, Riga i Viborgs län eller Dalarna?

Irma Ridbäck

MEDELPADSBÅTSMÄNNEN

Utdrag ur artikel i "Västernorrlandningen 1985" av Lennart Nordin.

Rote Gista & Jerfvik nr 144, Alnö

Axel August Bårman

född år 1809 i Frösö församling, Jämtland och dåvarande Västernorrlands län. Han antogs som båtsman för Gista & Jerfvik nr 144, Alnö, år 1831. Vid anställningen fick Axel August Källberg båtsmansnamnet Bårman samt tilldelad ett torp i byn Gista, som sedermera friköptes. Samma år ingick båtsmannen äktenskap med Caisa Stina Isaksdotter från Sättna. I familjen föddes sex barn, därav fem pojkar och en flicka.

Senare som änkekman ingick han äktenskap nr 2 med Carolina Elisabeth Ring. I det äktenskapet föddes en dotter.

Det skulle även ha funnits en son till vid namn Isak. Denne erhöll efternamnet Flur (s 52)

- I artikeln går Nordin därefter in på bl a fordelarna med att få bruka ett torp. Barnskaran var stor och det gällde att få något från jord och djur för att kunna överleva.

På s 51 i boken finns porträtt på båtsmanssonen A A Bårman med släkt och vänner framför torpet år 1921.

IR

.... är en av medlemsförmånerna i Sveriges Släktforskarförbund. Rabatter på litteratur och blanketter är andra förmåner.

Bli medlem!

Årsmötet

Den 19 mars hölls föreningens årsmöte i Sparbankens Toppsal. Inemot 50 medlemmar hade infunnit sig.

Årsmötesförhandlingarna klarades raskt av under Elis Svenssons säkra klubbföring.

Föreningen kunde se tillbaks på ett aktivt verksamhetsår 1987. Medlemsantalet hade under året ökat med 77 och var vid årsskiftet 305. Under året hade 7 ordinarie föreningsmöten hållits i Östersundsområdet och dessutom två träffar i andra kommuner (Berg och Strömsund). En utställning om släktforskning hade ordnats i Östersund i oktober 1987. Medlemsbladet hade utkommit fyra gånger med sammanlagt 28 sidor. Arbetet med en ny forskarförteckning fortsätter. Föreningens ekonomi är blanserad enligt kassörens rapport. Sedan den avgående styrelsen beviljats ansvarsfrihet skedde val av ny ordförande och övriga styrelseledamöter. Ny ordförande efter Birgit Wikström, som undanbett sig omval, blev Rut Sefastsson, ÅS. Styrelsens sammansättning redovisas på annan plats i medlemsbladet.

Efter årsmötesförhandlingarna höll Carin Cullander-Stiberg, Umeå, ett uppskattat föredrag om Allmänna Barnhuset i Stockholm och framför allt om de barn, som i början av 1800-talet, skickades den långa vägen från Stockholm till fosterhem i Jämtland. Föredragshållaren gav också många tips om hur man som släktforskare "kommer vidare" när man träffar på barnhusbarn bland sina anor.

Kjell Risberg

PS

Carin har i Jämten 1987 skrivit en artikel om barnhusbarnen. Hon ger där också tips om källor och litteratur om Barnhuset och barnhusbarnen.

Dömd efter Mosis Lagh

Exod: 21 Cap

14. Om någon går sin nästa efter med arghet, och dräper honom med försett; den skall du taga ifrå mitt altare, så att man skall dräpa honom. 1. Gen. 2: 28, 51.

15. Den som sin fader eller moder slår, han skall döden dö.

16. Den som stjäl ena memiste, och säljer henne, så att man finner honom dermed, han skall döden dö. 5. Mojs. 21: 7.

17. Den som bannar fader eller moder, han skall döden dö.

Mitt förströdda bläddrande i tingsprotokollen fortsätter här med en väl så härresande berättelse.

Att den evangeliskt-lutherska kyrkan höll strängt på kyrkotukten är nog välbekant, men att den tog sig så groteska uttryck, som det jag nu tänkte berätta om, tror jag få visste förut.

Målet är hämtat från 1691 års höstting med Svegs tingslag.

Inledningen lyder:

"Mårten Andersson i Glöthe öfwer sina Siuttijo åhr gammall beswärade sigh öfwer sin Sonahustru Segrindh Olofsdåtter för deth hon sigh medh ett wedträdh lögerdagen efter Andra Storböndagen förledne Sommar slagit öfwer armen, så blef där af blå, och på Ryggen ett såår, af ingen annan orsaak, än at hon wel lat hafwa sigh till skogz efter wedh, dhet han intet förmådde, eftersom han war då nyss Kommen ifrå Hede Kyrkia till 3½ Mijhl."

Sedan följer så förhör med parterna, vittnen och grannar. Det visar sig bl.a. att såret på "ryggen" verkar ha varit på handryggen, dvs på ovansidan av handen.

Förlikning verkar möjlig, parterna emellan, men rätten dömer:

"Emedan som hustru Segrindh Olofsdåtter hafwer slagit sin Swärrfader Mårten Anderson i Glöthe, Så fiñer Rätten skälligt at dömma Henne efter Mosis Lagh Exod: 21 Cap: att derföre mista Lijfwet, doch undher Höglof:e Kongl:e Swea Håfrättz Nådh och ändtellige Resolution ödmiukelligast heemställt."

Exodus är namnet på 2:a Mosebok. I det 21:a kapitlet, vers 15, står att läsa: "Den som slår sin fader eller moder, han skall straffas med döden."

Hårda bud kan man säga.

I allmänhet återfinns hovrättens domar i tingsprotokollet vid något senare ting, men beträffande denna sak, har jag inte funnit något utlåtande därifrån. Jag svävar därför ännu i okunskap om hur det verkligen gick för hustru Segrindh i Glöte.

Christer Kalin

Plats för fortsättning. Hur gick det för Segrindh? Har någon träffat på henne i sin forskning? Vad finns om henne i hovrättens handlingar?

Red

Red:s ruta

Det är i år 350 år sedan de första svenskarna for över Atlanten för att grunda en svensk koloni i Nordamerika. Av kolonin blev det inte så mycket. Men många svenskar har sedan lämnat Sverige för att bosätta sig i Nordamerika. 350-årsminnet av den första emigrationen firas därför till minnet av alla som under århundradena åkt samma väg.

Även vår lilla förening bör vara med i firandet. Detta kan vi göra genom att ägna nästa nummer av medlemsbladet åt emigranter.

Du är alltså välkommen med dina emigrantöden, amerikabrev mm.

Självklart är även andra uppsatser välkomna.

Manusstopp: 1 september

Trevlig sommar!

Gränsträff

Traditionen att träffa kollegorna i Midälva Genealogiska Förening fortsätter. I år är det Midälvas tur att stå som värdar. I sitt medlemsblad, MGF-nytt, har dom presenterat följande intressanta program:

- Lördagen den 28 maj anordnas en GRÄNS-TRÄFF i Kulturmagasinet, då vi besöks av Jämtlands Läns Släktforskarförening.

Program:

- Samling med fika i Café Skonerten till självkostnadspris.
- Visning av Kulturmagasinet museidel med guider från museet.
- Lunch å Mias Mat & Café å 42 kr.
- Visning av Kulturmagasinet biblioteksdel.
- Visning av Medelpadsarkiv och studie-lokalerna.
- Samvaro och ev forskning.
- Fika för den som så önskar å Hotell Södra Berget. Självkostnadspris.

Programmet startar med fika i Café Skonerten kl 10.30. Kl 16.00 lämnar vi Kulturmagasinet för förflyttning till Södra Berget.

Hur tar vi oss till Sundsvall?

Enklarest vore det om vi blir så många att det lönar sig med abonnerad buss. En buss med förare kostar c:a 3 500 kronor. Blir vi ett 30-tal som åker blir det c:a 120 på oss var.

Anmäl ditt deltagande senast den 13 maj till:

Rut Sefastsson	063-305 11
Kjell Risberg	063-304 42
Birgitta Engnér	0647-104 77
Birgit Wikström	063-11 34 21

FÖRENINGENS FUNKTIONÄRER 1988

Styrelse

Ordf: Rut Sefastsson, Birka 1496,
830 43 ÅS 063-305 11

Kassör: Torsten Jonsson, Hållskaven 1061,
830 43 ÅS 063-304 13

Sekr: Kjell Risberg, Ängsvägen 13,
830 43 ÅS 063-304 42

V ordf: Bror Halvarsson, Stabsgränd 16,
831 38 ÖSTERSUND 063-11 21 46

Kjell Hoffman, Storgatan 15,
831 30 ÖSTERSUND 063-12 42 15

Christer Kalin, Strandgatan 1,
831 30 ÖSTERSUND 063-11 42 52

Irma Ridbäck, Aspnäsgatan 24,
832 00 FRÖSÖN 063-10 16 38

Suppl: Birgitta Engnér, Stenstigen 7,
830 05 JÄRPEN 0647-104 77

Frans Järnankar, Storån 1366,
820 90 YTTERHOGDAL 0680-610 10

Birgit Wikström, Regementsgat 19,
831 41 ÖSTERSUND 063-11 34 21

Revisorer

Nils Dahlberg, Regementsgatan 30,
831 35 ÖSTERSUND 063-11 08 21

Alva Sundgren, Mjällevägen 11,
832 00 FRÖSÖN 063-12 61 26

Suppl: Tryggve Ridderberg, Elsasvägen 10
832 00 FRÖSÖN 063-12 60 10

Valberedning

Inga Rosell, Häggvägen 11,
832 00 FRÖSÖN 063-430 14

Ingrid Olsson, S Mjällevändan 2,
832 00 FRÖSÖN 063-11 96 18

Signe Strömberg, Odensalagat 32,
831 45 ÖSTERSUND 063-12 26 48

Höstens aktiviteter

Detaljerna är inte klara men boka för säkerhets skull följande dagar: 24 september, 22 oktober, 19 november och 10 december.